

УДК 658.012.32:621 (477)

Асист. Н.Я. Петришин;

доц. Т.В. Федак, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто принципи стратегічного планування та позиції різних науковців щодо їх формування. Сформовано принципи формування та реалізації технологій стратегічного планування. Розкрито їхню сутність та прикладне значення. Встановлено, що при дослідженні стратегічного планування діяльності машинобудівних підприємств особливу увагу потрібно звертати на принципи формування та реалізації технологій стратегічного планування, адже саме вони забезпечують можливість реалізації основної мети – визначення та формування послідовності конкретних дій, спрямованих на забезпечення успішного ефективного функціонування та довготривалого розвитку підприємств.

Ключові слова: стратегічне планування, технологія, принципи, машинобудівне підприємство.

Assist. N.Ya. Petryshyn; assoc. prof. T.V. Fedak – NU "L'vivs'ka Politekhnik"

The principles of strategic planning technology formation and realization on machine-building enterprises

The key principles of strategic planning and the scientists' attitude to them are observed. The elaboration of the main principles of strategic planning technologies formation and realization is developed. On this ground their essence and applied meaning is determined. Their essence and applied value is exposed. It is set that at research of the strategic planning of activity of machine-building enterprises the special attention needs to be turned on principles of forming and realization of technologies of the strategic planning, in fact preeminently they provide marketability of primary purpose - determination and forming of sequence of concrete executions, directed on providing of the successful effective functioning and of long duration development of enterprises.

Keywords: strategic planning, technology, principles, machine-building enterprise

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сьогодення стратегічне планування є засобом боротьби із невизначеністю та непередбачуваністю умов, в яких функціонують сучасні підприємства. Зарубіжні дослідження, здійснені з метою визначення впливу стратегічного планування на показники діяльності підприємств, довели на практиці його важливість та підтвердили, що систематичне безперервне здійснення такого планування сприяє покращенню показників діяльності підприємств і забезпечує довготривалу перспективу розвитку.

Варто зазначити, що саме стратегічне планування дає змогу правильно обрати вектор майбутнього розвитку, забезпечивши можливість довготривалого успішного функціонування; створює умови для пристосування до змін, що постійно відбуваються у мінливому та не передбачуваному середовищі; забезпечує ефективний та цільовий розподіл ресурсів; зводить до мінімуму можливі ризики діяльності, прораховуючи у складених стратегічних планах усі можливі варіанти розвитку подій та моделюючи майбутню ситуацію тощо.

Як відомо, стратегічне планування є видом управлінської діяльності, спрямованої на визначення майбутнього стану підприємства та формування

його перспектив діяльності. Сьогодні більшість у стратегічному плануванні вбачають потрібну умову вискоєфективного та дієвого управління підприємством, перетворюючи стратегічне планування у планування розвитку та зростання [1, с. 149].

Основним елементом системи стратегічного планування є технологія, тобто послідовність виконання операцій з розроблення стратегічних планів на усіх рівнях та в різних ланках підприємства.

Особливе значення варто відвести методологічній базі формування та реалізації технологій стратегічного планування, яка забезпечує можливість реалізації основної мети стратегічного планування, що полягає у визначенні та формуванні послідовності конкретних дій, націлених на забезпечення успішного ефективного функціонування та довготривалого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Методологічним та теоретичним аспектам стратегічного планування присвячено багато дослідження. Вагомий внесок у його встановлення та розвиток здійснили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: І. Ансофф, Р. Акофф, В. Белошапка, В. Василенко, Р. Дафт, Л. Довгань, І. Жалінська, В. Загорський, О. Мельник, Б. Мізюк, Г. Мінцберг, А. Міщенко, У. Кінг, Г. Кіндрацька, Д. Кліланд, О. Ковтун, О. Кузьмін, В. Немцов, А. Наливайко, С. Оборська, О. Орлов, Г. Осовська, М. Портер, Т. Ткаченко, А. Томпсон, Р. Тян О. Фішук, А. Чендлер, Л. Швайка, З. Шершньова та інші.

Огляд публікацій [1-7] вказує на недостатність розкриття проблеми принципів формування та реалізації технологій стратегічного планування діяльності машинобудівних підприємств. Науковці висвітлюють лише окремі аспекти стратегічного планування. Потребують ґрунтового розгляду принципи стратегічного планування, а також принципи формування та реалізації технологій його здійснення.

Стратегічне планування діяльності будь-якого підприємства, зокрема і машинобудівного, має ґрунтуватися на визначених конкретних принципах, виконання та дотримання яких покликане забезпечити реалізацію його функцій і поставлених завдань. Принципи планування вперше виділив А. Файоль, ними були єдність, точність, гнучкість та безперервність. Пізніше Р. Акоф виділив та обґрунтував ще один принцип планування, а саме принцип участі. Треба наголосити, що на сучасному етапі становлення вітчизняної науки і практики стратегічного планування набули особливої популярності такі принципи, як принцип збалансованості планів, принцип оптимального використання ресурсів та ін.

О.О. Орлов виокремлює такі принципи планування: принцип єдності, координації, інтеграції, принцип безперервності, принцип гнучкості, участі, принцип оптимальності використання застосовуваних ресурсів, збалансованість планів [2, с. 20-22]. З.Є. Шершньова, С.В. Оборська, М.Х. Корецький, А.О. Дегтяр, О.І. Дацій виділяють такі принципи стратегічного планування, як: цілевстановлення та цілереалізація; багатоваріантність, альтернативність та селективність; глобальність, системність, комплексність і збалансованість; наступність і послідовність; безперервність; наукова та методична обґрунтованість; реалістичність та досяжність; гнучкість, реакція на ситуацію та дина-

мічність; ефективність та соціальна орієнтованість; якісна та кількісна визначеність; довготривалість заходів, наголошуючи, що реалізація основної мети стратегічного планування діяльності будь-якого підприємства можлива за умови дотримання цих принципів [3, с. 384; 4, с. 421-422; 5, с. 148-149].

Б.М. Мізюк зазначає, що для стратегічного планування характерними принципами є: принцип участі, безперервності та принцип холізму. Принцип участі реалізується через схему партисипативного планування, за якого усі працівники задіяні не лише у реалізації обраних стратегічних планів, але й у їх формуванні. Принцип безперервності має за мету забезпечити під час здійснення стратегічного планування постійного контролю, аналізування та модифікування сформованих стратегічних планів залежно від змін, що відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищах функціонування підприємства. Холізм поєднує принципи інтеграції та координації. Координація передбачає здійснення планування структурних одиниць одного рівня одночасно й у взаємозв'язку. Принцип інтеграції, своєю чергою, забезпечує планування у взаємозв'язку на всіх рівнях [6, с. 308-310].

Як видно з наведеного вище матеріалу, науковці розглядають винятково принципи стратегічного планування і зовсім не згадують принципи формування та реалізації технології його здійснення, яка, як відомо, забезпечує результативність перебігу процесу стратегічного планування. На принципи формування та реалізації технологій стратегічного планування варто звертати особливу увагу, адже саме вони забезпечують можливість реалізації основної мети стратегічного планування, – визначення та формування послідовності конкретних дій, спрямованих на забезпечення успішного ефективного функціонування та довготривалого розвитку підприємств.

Мета дослідження. Поставлена проблема, недостатній рівень її висвітлення та розв'язання в літературних джерелах [1-7] визначили такі завдання дослідження: систематизувати принципи формування та реалізації технологій стратегічного планування діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств; розкрити їх сутність та прикладне значення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На основі виконаного дослідження до основних принципів формування та реалізації технологій стратегічного планування діяльності машинобудівних підприємств запропоновано віднести такі: безперервності, послідовності, системності, координації, гнучкості, участі.

Принцип безперервності спрямований на постійне безперервне розроблення стратегічних планів, передбачає формування у незмінному часовому періоді нового стратегічного плану відповідно до того, як виконано попередні етапи. Такий принцип формування та реалізації технологій стратегічного планування забезпечує високий рівень адаптації стратегічних планів завдяки їх систематичній актуалізації та зміщенню періоду планування; сприяє формуванню реалістичних та адекватних середовищу функціонування планів; формує умови для неперервного аналізу та перегляду планових показників.

Принцип послідовності забезпечує логічний порядок етапів розроблення технології стратегічного планування: збір і опрацювання масиву інформації; формування стратегічних цілей підприємства; аналізування чинни-

ків середовища функціонування; обґрунтування інструментарію стратегічного планування та уточнення критеріїв вибору стратегії; формування основних методичних положень щодо обґрунтування вибору стратегії; формування альтернативних пакетів стратегій; вибір оптимального пакету стратегій підприємства; проектно-документальне оформлення обраних стратегій підприємства; впровадження обраних стратегій діяльності підприємства; перевірка результатів впровадження стратегій на підприємстві.

Принцип системності передбачає врахування під час розроблення стратегічних планів всіх сфер діяльності підприємства, тенденцій та змін, особливостей функціонування, зворотній зв'язок в системі; єдиний напрямок планової діяльності; спільність цілей усіх елементів підприємства тощо.

Принцип координації полягає в тому, що стратегічні плани розробляються на всіх рівнях та ланках підприємства; діяльність жодної частини підприємства не можна планувати ефективно, якщо таке планування не пов'язане з плановою діяльністю окремих одиниць цього рівня; будь-які зміни в планах одного з підрозділів повинні бути відображені в планах інших підрозділів. Менеджери інституційного рівня управління разом із фахівцями з планування визначають, наскільки правильні їхні управлінські рішення щодо здійснення стратегічного планування, вибору стратегій діяльності, а також визначають потребу у здійсненні певних коректив. Основними завданнями при цьому є забезпечення досягнення цілей і місії підприємства, виявлення відхилень та вад, уникнення нагромадження та повторення помилок, мінімізація втрат, подолання складних організаційних проблем тощо.

Принцип гнучкості має за мету одночасне розроблення декількох варіантів технологій стратегічного планування для різних діапазонів ділової активності, які можуть бути реалізовані в межах визначеного періоду внаслідок впливу низки чинників та враховують песимістичні та оптимістичні прогнози. Такий принцип формування та реалізації технологій стратегічного планування забезпечує високий рівень адаптації розроблених стратегічних планів завдяки врахуванню декількох діапазонів ділової активності на засадах оптимістичних та песимістичних прогнозів; сприяє формуванню реалістичних та адекватних середовищу функціонування планів; забезпечує багатоваріантність та альтернативність розроблених стратегічних планів.

Принцип участі передбачає забезпечення під час формування та реалізації технологій стратегічного планування послідовну інтеграцію розроблених стратегічних планів нижчого рівня у стратегічні плани вищого рівня, які своєю чергою зведені в загальний стратегічний план діяльності організації. Технологія враховує переваги партисипативності у ході розроблення стратегічних планів, реальні можливості та потенціал підрозділів, забезпечує прозорість планової інформації тощо.

Технологія стратегічного планування має відповідати таким умовам: адаптованість стратегічного планування до сучасних економічних умов; адекватність стратегічного планування постійним змінам ринкових умов; дієвість стратегічного планування; забезпечення обов'язкового використання ринкових інструментів з метою своєчасного перегляду вже розроблених стра-

тегічних планів та внесення до них відповідних змін; обов'язкове врахування зв'язку між показниками різних планів тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Під час дослідження стратегічного планування діяльності машинобудівних підприємств особливу увагу варто звертати на принципи формування та реалізації технологій стратегічного планування, адже саме вони забезпечують можливість реалізації основної мети стратегічного планування, – визначення та формування послідовності конкретних дій, спрямованих на забезпечення успішного ефективного функціонування та довготривалого розвитку підприємств.

На основі здійсненого дослідження до основних принципів формування та реалізації технологій стратегічного планування діяльності машинобудівних підприємств запропоновано відносити такі: безперервності, послідовності, системності, координації, гнучкості, участі.

Література

1. Швець Л.М. Процес стратегічного планування на підприємстві / Л.М. Швець // Економічний вісник Донбасу, 2009. – № 1 (15). – С. 148-152.
2. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник / О.О. Орлов. – К. : Вид-во "Скарби", 2002. – 336 с.
3. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : навч. посібн. / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К. : Вид-во КНЕУ, 1999. – 384 с.
4. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник / З.Є. Шершньова. – 2-ге вид. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 699 с.
5. Корецький М.Х. Стратегічне управління : навч. посібн. / М.Х. Корецький, А.О. Дегтяр, О.І. Дачій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 240 с.
6. Мізюк Б.М. Основи стратегічного управління : підручник / Б.М. Мізюк. – Львів : Вид-во "Магнолія-2006", 2009. – 544 с.
7. Белошапка В.А. Стратегическое управление: принципы и международная политика / В.А. Белошапка, В.Г. Загорский. – К. : Вид-во "Абсолют В". – 1999. – 352 с.

УДК 336.74

О.М. Питльована – Львівський НУ ім. Івана Франка

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ІНФЛЯЦІЄЮ ТА ДОЛАРИЗАЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Висвітлено причини виникнення та наслідки процесу доларизації. Основну увагу зосереджено на теоретичному та практичному розгляді питання про існування взаємозв'язку між доларизацією та інфляцією в Україні. Така взаємозалежність ускладнює проведення монетарної політики, а тому національний банк мусить проводити політику дедоларизації. Для цього запропоновано застосування деяких специфічних інструментів центрального банку, таких як підтримання високого рівня резервів, поглиблення вимоги з формування банками обов'язкових резервів залежно від валюти залучених коштів, підтримання на низькому рівні волатильності (змінності) національної валюти, а також впровадження політики таргетування інфляції.

Ключові слова: доларизація, монетарна політика, таргетування інфляції.

О.М. Pytlovana – L'viv NU named after Ivan Franko

Link between dollarization and inflation: The case of Ukraine

This paper discusses origins and consequences of dollarization. It focuses on theoretical and empirical investigation of link between dollarization and inflation in Ukraine. Such interdependence complicates monetary policy conduction, this is the reason why nati-